

VILOTIJE BLEČIĆ

BEITRAG ZUR KENNTNISS DER WEIDENVEGETATION DES GEBIRGES BJELASICA

Bjelasica unterscheidet sich von allen montenegrischen Gebirgen, mit Ausnahme jener Massiven, welche zur Gruppe Prokletija gehören, der geologischen Zusammensetzung nach, da sie vorwiegend aus silikaten Felsen ausgebaut ist. Die Kalksteine zum grössten Teil aus der Triasperiode, haben in der Zusammensetzung dieses Gebirges kleineren Anteil, sie ragen aus der Hauptmasse als Linsen heraus. Wegen des Unterschiedes in der petrographischen Zusammensetzung sticht Bjelasica gegen die montenegrischen Gebirge auch in der morphologischen Gestaltung ab, hat sanftere Abhänge, die steilen Felsenwände und Gerröle nehmen sich weniger aus und ausserdem ist sie reicher mit Wasser und ist fast gänzlich mit der Vegetation gedeckt. Die hervorgehobenen geologischen und morphologischen Eigentümlichkeiten der Bjelasica haben auch ihre ungleiche Vegetationsdecke im Verhältniss zu den benachbarten Gebirgen (Sinjavina und Komovi) bedingt. In Hinsicht auf die Höhengliederung der Vegetation gehört Bjelasica zu der westkroatisch-bosnischen Type. Indessen dem Vorhandensein sehr charakteristischer Florenelemente und einzelner Pflanzengesellschaften nach befindet sich sie an der Grenze, auf ihr grenzen die westkroatisch-bosnische und herzegovinisch-montenegrisch-mazedonische Type. Die Molika-kiefer (*Pinus peuce*) wächst an Bjelasica, wo auch ihre äusserste nordöstliche Arealgrenze ist. An Bjelasica führt Muravjo (1940) in Gesellschaft des Föhrenkrummholzes (*Pinetum mughi*) an Crna Glava, die Arte *Wulfenia carinthiaca* an. Vergesellschaftet haben R. Lakušić, B. Tatić und ich gelegentlich zweimal das Föhrenkrummholz an Crna Glava geprüft, aber trotz der grössten Achtung und Untersuchung auch des winzigsten Strauches konnten wir nicht *Wulfenia carinthiaca* finden. *Lonicera borbasiana*, die Charakterart für die Föhrenkrummholzgesellschaft im illyrischen Gebiete ist sehr zahlreich in derselben Assoziation auch an Bjelasica vertreten, wo auch ihre südöstliche Grenze des Areals endet. Oberhalb der Waldzone sind entwickelt Gebirgsheiden erbaut aus Zwergwacholderbeere, Heidelbeere *Vaccinium uliginosum*). Unter den Gebirgsheidesellschaften die breiteste Weite besetzen jene Weiden, in welchen die dominante Rolle der goldbraune Schwingel

Asocijacija (Assoziation)	Genisto — Festucetum spadiceae Blečić																
Nalazište snimka i ekološka karakteristika staništa. (Fundort d. Aufnahmen und ökologische Charakteristik)	B J E L A S I C A P L A N I N A													VRANJAK		Glava Z.	
	K o r d e l j			Otaševo lice				Iznad Otaševa lica									
Nadmorska visina (Höhe ü. M.)	1750	1780	1750	1800	1820	1840	1900	1900	1880	1850	1860	1890	1880	1880	1880	1870	1820
Ekspozicija (Exposition)	S	S	S	S	S	SO	NO	O	S	S	S	S	S	S	S	S	SW
Nagib (Neigung)	35°	25°	35°	35°	15°	15°	35°	20°	20°	30°	30°	25°	20°	20°	30°	35°	20°
Geološka podloga (Geologische Untergrund)	š k r i l j c i (S c h i e f e n)																
Veličina snimljene površine u m ² (Aufnahmefläche in m ² .)	200	100	400	600	200	200	400	500	500	400	400	300	300	300	300	400	400
Broj snimka (Aufnahme No)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
FLORISTIČKI SASTAV (Floristisches Zusammensetzung)																	
<i>I Karakteristične vrste asocijacije</i> (Assoziationscharakterarten)																	
Festuca spadicea f. fibrosa	4.4	4.3	3.3	4.4	3.2	3.3	3.3	4.3	4.5	3.3	3.3	3.3	3.3	3.3	3.3	3.3	3.3
Meum athamanticum	2.1	1.1	1.2	1.2	1.1	1.1	1.1	1.2	1.2	1.2	1.2	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.2
Genista ovata	+2		+2	1.2	+2	1.2	+2	+2	1.2			1.1	2.1	1.1		1.2	1.2
Luzula spicata		1.2	1.2	1.2	3.3	2.2		1.2	1.2			1.2	1.2				+2
<i>II Pratilice (Begleiter)</i>																	
Luzula campestris ssp. vulgaris	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2		+2	1.2	1.2	+2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	2.2
Poa alpina ssp. variae		1.2	1.2	+2	1.2	2.2	1.2	2.3	1.2	+2	1.2	1.2	2.2	1.2	1.2	1.2	1.2
Potentilla ternata	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	2.2	1.2	1.2	1.2	1.1				1.2	1.1	1.2
Silene sendtneri	1.1		+	+	+2		1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1
Vaccinium myrtillus		1.1	1.2	1.3	1.2	1.3	1.2	1.2	1.1	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2
Scorzonera rosea	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	2.1	1.1		1.1	2.1
Viola elegantula	1.1	1.1		+		1.2	1.1	+	1.2	1.2	1.2	1.2	+	1.1		1.1	1.2
Festuca rubra f. fallax	1.2					1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	2.2	2.2	2.2	2.2	2.2	2.2	1.2
Veratrum lobelianum		1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.2
Nardus stricta		2.2	2.2	2.3	2.2	2.3		2.2	2.3			2.2	2.2	2.2	2.2	2.2	2.2
Thymus balcanus v. montenegrinum	1.2					+2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2
Rumex acetosa		1.1	+		+		1.1		+	+	+	1.1	1.1	+	+	+	1.1
Jasione orbiculata	+2				+	1.1		1.2			+	1.2	1.2	1.1	1.2	1.2	1.1
Pedicularis petiolaris		+	1.1			1.1	1.1	+	1.1	1.2	1.1			+	+2	+	+
Muscari botryoides			1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1
Anthoxanthum odoratum	1.1					1.1	+2	+2	1.1	2.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2
Cerastium moesiacum?	2.1						1.2	1.2		1.1	1.1	1.2	1.1	1.1	1.2	1.1	1.2
Luzula nemorosa v. erythranthema	1.2	+	1.2			1.2	1.2			+2	1.2			1.1	1.2	+	+2
Lotus corniculatus	1.2				+	1.1	1.2	1.1	1.2	1.1	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	+	1.2
Hieracium aureum	1.1									1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	+
Hypericum alpinum	+									1.1	1.1	+					1.1
Lilium bosniacum				+			1.1	+	+		+			1.1		1.1	1.1
Primula intricata					+		1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1					1.1
Hieracium pilosella		+2			1.2	1.2				1.2	1.2	2.2	1.1			+	1.2
Alchemilla hoppeana							1.2	+2	1.2	1.2	1.2				+2	1.1	1.1
Anemone nemorosa								+	+		1.1	+			1.1	1.1	+2
Botrychium lunaria								+	+	1.1	1.1			+	1.1	+	+
Rosa alpina	1.2								1.1	1.1	1.1		1.1	+2			+
Gentiana kochiana		1.3			+	+	1.1	1.2					1.1			+	+
Ranunculus montanus		2.1								1.1	1.1		1.1			+	+
Nigritella nigra							+	1.1	1.1								
Geum montanum			+	1.2			+	1.2									
Vaccinium uliginosum			+3			1.3	1.3	+2									
Hypochoeris pelivanovičii									+			1.1	1.1				
Coeloglossum viride			+	+				1.1									+
Galium mollugo										+	1.1			1.1	1.1		+
Alectorolophus angustifolius												1.1	1.1	2.1	1.2		
Anemone narcissiflora							2.1	1.1									
Juniperus nana							+					+2		+			
Trifolium pratense								1.2	1.2								
Achillea lingulata								+						+	+	+	+
Thesium alpinum														+	+	+	+
Gentiana crispata														+	+		
Rumex acetosella												+		+		1.1	

Sem gore navedenih biljnih vrsta nadene su u po jednom ili dva snimka sledeće: (Ausserden kommen in einer oder zwei Arten vor): Anthyllis vulneraria (11,18), Pheleum alpinum (12,18), Silene vulgaris (12), Viscaria vulgaris (13,14), Trifolium repens (15,16), Campanula spicata (17), Gentiana punctata (16,18), Campanula patula (11,18), Gentiana utriculosa (18), Arisaema acrostichum (18), Carex atrata (18), Linum capitatum (5,18) i Avena versicolor (18).

ZAJEDNICA KESTENJASTE VLASULJE I ŽUTILICE *genisto-festucetum spadiceae* BLEČIĆ.

Na Balkanskom poluostrvu *Festuca spadicea* zastupljena je skoro u svim oblastima na silikatnoj, a redje na krečnoj podlozi. U crnogorskim planinama na krečnoj podlozi kestenjasta vlasulja zauzima manje površine i to na dubljim profilima iznad krečnjaka. Medjutim, na Bjelasici, na silikatnoj podlozi, zauzima goleme pašnjačke površine i daje glavnu masu kako za ispašu tako i za seno. Asocijacija kestenjaste vlasulje i žutilice razvijena je iznad današnje šumske granice od 1.600—2.100 metara nadmorske visine. Prostor koji zauzima ova zajednica, naročito u zoni od 1.600—1.900 metara, nastao je tek nakon potiskivanja gornje granice bukve i jele, subalpske bukve ili klekovine bora, što se jasno vidi po tome, što se na istoj nadmorskoj visini, na strmenitim nagibima, izloženim severoistoku, u rezervatu Biogradska gora, nalazi šuma bukve i jele ili subalpska bukova šuma.

Floristički sastav i građa asocijacije prikazani su na priloženoj fitocenološkoj tabeli sa 18 snimaka. Osim karakterističnih vrsta zajednice, u karakterističnom skupu asocijacije dolaze sledeće vrste: *Luzula vulgaris*, *Poa alpina* ssp. *variae*, *Potentilla ternata*, *Silene sendtneri*, *Vaccinium myrtillus*, *Festuca fallax*, *Nardus stricta*, *Jasione orbiculata*, *Thymus balcanus*, *Anthoxanthum odoratum* i dr. Od devet vrsta sa najvećim stepenom stalnosti, najznačajniju ulogu u ovoj zajednici ima *Festuca spadicea*, na što ukazuje i njena pokrovnost, koja je prikazana u krajnjoj koloni fitocenološke tabele. Horvat (1954) ukazuje da zeljaste zajednice na silikatnim terenima sadrže mali broj vrsta iz familije Papilionaceae, što potpuno odgovara za ovu asocijaciju, jer je u njoj zastupljen mali broj leguminoza, kako po broju vrsta tako i po stepenu pristupnosti. Horvat za kestenjastu vlasulju ističe kao vrlo važnu za stočnu hranu i upoređuje je sa ovsom. Stočari iz Pive tvrde da je ova vrsta u senu vrlo dobra stočna hrana, a da je na pašnjaku izbegava sitna stoka zbog oporosti lista i stabla.

Kestenjasta vlasulja, kao što je u uvodu naglašeno, rasprostranjena je u našoj Zemlji u planinskim predelima i do sada su opisane tri asocijacije ove vlasulje i to: iz Makedonije, Jugoistočne Srbije i Bosne. Bjelasica čini sponu gde se sučeljavaju dva tipa visinskog rasčlanjenja vegetacije, te je radi toga, kao i zbog jasnije karakterizacije asocijacije *Genisto-Festucetum spadiceae*, data komparativna tabela (str. . .) u kojoj su prikazane samo najvažnije vrste iz zajednica Makedonije, Bosne (Vranica) i Bjelasice. Iz uporedne tabele jasno se vidi da asocijacija *Genisto-Festucetum* iz Bjelasice prema florističkom sastavu zauzima intermedijerni položaj između zajednica sa makedonskih i bosanskih planina. Pored jasne razlike u florističkom sastavu, ovde je ukazano i na vrste koje geografski diferenciraju makedonsku i bosansku zajednicu kestenjaste vlasulje od *Genisto-Festucetum spadiceae*. U asocijaciji *Peucedaneto-Festucetum paniculatae* nalaze se vrste koje nisu zastupljene u flori Crne Gore, kao: *Peucedanum oligophyllum*, *Genista depressa*, *Campanula sibthorpiana* i *Festuca duriuscula*. U zajednici kestenjaste vlasulje sa Vranice zastupljene su vrste: *Arnica montana*, *Calluna vulgaris*, *Hypericum richeri* i *Calamagrostis villosa*, koje takođe ne dolaze u crnogorskoj flori.

Navedene činjenice bez sumnje ukazuju da zajednica *Genisto-Festucetum spadiceae* predstavlja posebnu asocijaciju, jasno karakteriziranu floristički, ekološki i biljnogeografski.